

Streszczenie

Stałe motywy metafizyczne w twórczości Mariny Cwietajewej

Różnorodne syntetyczne kierunki kulturotwórcze na przełomie XIX i XX wieków w Rosji wywarły znaczący wpływ na zbliżenie literatury i filozofii. W kontekście tych złożonych ruchów kulturowych, będących pod wpływem przemian społeczno-politycznych w Rosji, wyróżnia się głos poetki Mariny Cwietajewej (1892–1941), której twórczość przyczyniła się do znaczącej transformacji liryki rosyjskiej i wywarła na nią duży wpływ. Niniejsza monografia poświęcona została spuściźnie literackiej tej wybitnej rosyjskiej poetki Srebrnego wieku.

Na metafizyczny wydźwięk utworów poetów rosyjskich w tym czasie wskazywał filozof Władimir Sołowjow, przyznając, że poezja „dotyczy głównej i trwałej części zjawisk, odcinając się od tego wszystkiego, co wiąże się z procesem, z historią”. Literatura piękna, a przede wszystkim poezja, zajmuje w ten sposób w kulturze i społeczeństwie miejsce szczególne i jest jednością sztuki oraz działalności umysłowej. Nowa jakość poezji wymaga nowego podejścia, bowiem poezja na przełomie XIX i XX w. stała się czynnikiem, wpływającym na kształtowanie świadomości i obrazu świata człowieka.

Celem niniejszej monografii jest analiza podstawowych pojęć o charakterze metafizycznym, które dla Cwietajewej miały prymarne znaczenie. Na ich szczególną rolę wskazuje to, że stanowią bardzo częsty przedmiot refleksji zarówno w wierszach, jak i prozie. Można je nazwać stałymi elementami egzystencji poetki, znajdują się wśród nich tak powszechne i jednocześnie naturalne zjawiska (uniwersalia), jak chaos i kosmos, ruch i bezruch, życie i śmierć, światło i ciemność, ogień i woda itp. Można je włączyć do zbioru metafizycznych motywów sztuki, jak też nadać im etykietę tzw. stałych tematów, z których wiele ma cechy archetypowe, czyli wywodzi się z zamierzchłej przeszłości rytualno-mitologicznej. Analiza motywów powtarzających się w twórczości poetki pozwala zatem nie tylko przybliżyć spektrum odniesień metaforycznych, lecz również dotrzeć do warstwy fundamentalnych pojęć metafizycznych, tworzących podstawę jej obrazu świata. W niniejszej monografii został uwzględniony cały dorobek literacki Cwietajewej z uwzględnieniem wszystkich opublikowanych utworów oraz prywatnej korespondencji i zapisów w notatnikach, co pozwoliło na dokonanie kompleksowego i syntetycznego opisu ważniejszych wektorów światopoglądowych Cwietajewej.

Monografia złożona jest z trzech rozdziałów, opatrzona wstępem, zakończeniem, bibliografią oraz indeksem tematycznym.

W rozdziale pierwszym zaprezentowany został proces kształtowania się podejścia metafizycznego w literaturze i kulturze rosyjskiej przełomu XIX i XX w. Proces literacki

w Rosji na przełomie XIX i XX wieku przebiegał w ścisłym związku z filozofią religii, stając się odbiciem głębokich refleksji o świecie, miejscu w nim człowieka, pragnieniu poznania przez niego tajemnicy innego aspektu ludzkiego bytu. Literatura rosyjska nawiązała kontakt z filozofią już w XIX wieku. W okresie modernizmu źródłem jej inspiracji stała się własna klasyka i metafizyka religijna, którą postrzegano jako dziedzinę mającą przewagę nad innymi metodami i systemami filozoficznymi. Poznanie metafizyczne traktowano nie jako zwykły proces zdobywania wiedzy do konstruowania subiektywnego modelu istniejącego już świata, lecz jako pozyskanie nowego życia, nowego świata. Metafizyka legła u podstaw światopoglądowych wielu poetów i prozaików przełomu XIX i XX wieku. Miała się wyrażać przez przeobrażanie rzeczywistości, wspomagać proces syntezy duszy, rozumu i ciała. Integralne przeżywanie zaczęło się łączyć z literaturą i sztuką, sfera metafizyczna miała być postrzegana przez uczucia. Literatura w odróżnieniu od filozofii mogła dyskutować o odwiecznych tematach poprzez obrazy, pozwalając ujawniać się przez nie Absolutowi. Prozaik czy poeta stawał się twórcą artystyczno-estetycznych wzorców odwiecznych wartości i ideałów. Poezję z kolei traktowano jako narzędzie przekazu złożonych treści, głębokich uczuć bądź metafizycznego olśnienia. Zawarte w pisarstwie Cwietajewej refleksje to również próba sformułowania nowych podstaw aksjologicznych, w których to, co ziemskie, jest ściśle powiązane z kosmosem, ze sferą transcendencji. Wiersze stawały się dla niej wyrazem intuicyjnych olśnień, natomiast w prozie przedstawiana była ich interpretacja. W ślad za Dmitrijem Światopółkiem-Mirskim można zatem stwierdzić, że twórczość Cwietajewej ma charakter metafizyczny.

W rozdziale drugim składającym się z dwóch części przedstawiono sylwetkę twórczą Cwietajewej. Pierwsza część poświęcona jest elementom autobiograficznym w jej twórczości i ma na celu przybliżenie najważniejszego mechanizmu, będącego zarazem strategią i postawą autorską. Dorobek poetki zdaniem Zbigniewa Maciejewskiego tworzy jednolitą całość, którą łączy osobliwy autobiograficzny sposób narracji. Kategoria autobiografizmu wpisuje się w ogólnoeuropejską tendencję rozwoju literatury XX wieku. Poeta liryczny to egocentryk, który wypowiada się tylko we własnym imieniu i mówi tylko o sobie. Jednak zdolność wypowiedzi artystycznej polega na umiejętności przekształcenia wypowiedzi o podłożu subiektywnym w wypowiedź o znaczeniu obiektywnym, co czyni z niej przesłanie, które zawiera przekaz tworzący nowy obraz świata. Światopogląd poetki kształtował się wtedy, gdy na gruncie rosyjskim zaczynała rodzić się twórczość kobieca. W odróżnieniu od mężczyzn kobietom pozwalano na większą swobodę w wyborze stylu, tematyki, na kreowanie własnej drogi. Dodatkowo było to warunkowane nadzieją, że kobiety zaproponują uniwersalne rozwiązania ludzkich problemów. Cwietajewa, będąc osobą subtelnie odbierającą współczesność, tworzyła swój system metafizyczny, kobiecą odpowiedź na pytania ogólnoludzkie. Ścisłe powiązanie życia i twórczości stało się w jej przypadku podstawą do skonstruowania ideologii opartej na zachowaniu i ochronie własnej tożsamości w różnych sytuacjach. Poetka była zatem jedną z prekursorów modernistycznego pisarstwa autobiograficznego, twórczość postrzegała jako możliwość opowiadania o swoim życiu i czasie, jako manifestację własnego „ja” w czasie teraźniejszym. Nie przestrzegała żadnych doktryn, nie była zwolenniczką żadnych wierzeń, nie należała do żadnych ugrupowań literackich. Cwietajewa była swoim własnym modelem, pisała we własnym imieniu, deklarowała, że mówi

prawdę o życiu. Jej przypadek jest wyjątkowy ze względu na to, że konstruowaniu własnej tożsamości towarzyszyła niezwykle intensywna percepcja otaczającego ją świata (czasu, współczesności), którego chaos notorycznie korygował różne próby racjonalnego podporządkowania się rzeczywistości. Zerwanie z jakąkolwiek identyfikacją („odtożsamienie”) gwarantowało oryginalność myślenia, umiejętność tworzenia znaczeń właściwych tylko jej. Cwietajewowska próba samoidentyfikacji jest bardzo specyficzna. Cieleśność staje się powodem odcieleśniania, „przeprowadzania ciała do duszy”. Swoje cechy płciowe poetka negowała, niechętnie porównywała się do czegokolwiek, zrzekała się każdej formy wspólnotowości – ojczyzny, narodowości, społeczeństwa.

Trzeci rozdział, stanowiący główną część niniejszej monografii, składa się z pięciu części. Rozdział ten poświęcony jest analizie powtarzających się motywów metafizycznych obecnych w twórczości poetki. Analiza motywów zawartych w literaturze rosyjskiej jest przedmiotem wieloletnich badań prowadzonych na całym świecie. W pierwszym podrozdziale zaproponowano definicje tytułowego pojęcia motyw oraz przedstawiono różne podejścia metodologiczne przy badaniu motywów ze szczególnym uwzględnieniem badań motywów w literaturze rosyjskiej, poczynając od powstania samej idei motywu w pracach Aleksandra Wiesiełowskiego aż do współczesnych analiz prowadzonych przez szkołę w Nowosybirsku. Badaczy łączy zwłaszcza idea analizy motywu na tzw. makrotekście, który jest rozumiany jako indywidualny czy też zbiorowy obraz świata. Motyw jest nasycony semantycznie, uczestniczy w kreowaniu tematu i idei utworu. Jest elementem akcentowanym, wyodrębnionym, powtarzalnym. W liryce utożsamia się go ze słowem (mowa jest wówczas o motywach słownych). Jest wynikiem wydarzenia lirycznego, różniącego się od wydarzenia narracyjnego przede wszystkim wewnętrznym przeżywaniem, skierowanym jednocześnie do odbiorcy. Powracanie do poszczególnych motywów charakteryzuje styl autora oraz podkreśla hermetyczność jego wizji świata. Zatem prześledzenie ewolucji wybranych motywów w określonej twórczości stanowi próbę zrozumienia głównych właściwości obrazu świata twórcy, jak również podstawowych kategorii jego światopoglądu.

W trzecim rozdziale zostały poddane analizie właściwe poezji Cwietajewej stałe motywy metafizyczne, nawiązujące do przestrzeni i czasu, życia i śmierci, światła i ciemności, milczenia i dźwięku oraz do Boga. Motywy te połączono w grupy, którym odpowiadają cztery podrozdziały: 3.2. Motywy nawiązujące do czasu i przestrzeni, 3.3. Motywy nawiązujące do duszy i ciała, 3.4. Motywy życia i śmierci, 3.5. Jedność sprzeczności. Ewolucję motywów w twórczości poetki cechują pewne prawidłowości. W początkowej fazie twórczości motywy były traktowane dosłownie, następnie włączały w oddziaływanie inne motywy, ulegały metaforyzacji i symbolizacji. Motywy wybrane na potrzeby tej pracy są w swojej istocie metafizyczne, ponieważ nawiązują do tego, co wykracza poza granice ludzkiego poznania. Ich szerokie zastosowanie zarówno w twórczości poetyckiej, jak i prozatorskiej Cwietajewej świadczy o zasadniczych zmianach w literaturze rosyjskiej na przełomie XIX i XX wieku.

Autorka ma nadzieję, że jej analiza zostanie w przyszłości poszerzona o inne motywy, które z uwagi na ramy objętościowe pracy zostały pominięte albo nie mogły być przedstawione w sposób wyczerpujący.

Резюме

Сквозные метафизические мотивы в творчестве Марины Цветаевой

Синтетические течения русской культуры рубежа XIX и XX веков среди взаимного притяжения многообразных духовных направлений определили заметное сближение литературы и философии. В контексте этих сложных и масштабных культурных течений, испытывающих воздействие общественно-политических изменений, происходящих в России, выделяется мощный, ни на кого не похожий голос поэта Марины Цветаевой (1892-1941), творчество которой способствовало преобразованию русской лирики и оказало на нее значительное и неоценимое влияние. Настоящая монография посвящена творчеству этого выдающегося русского поэта Серебряного века.

На метафизическую подоплеку произведений русских поэтов того времени указал философ Владимир Соловьев, признавший, что поэзия «относится к основной постоянной стороне явлений, чуждаясь всего, что связано с процессом, с историей». Художественная литература, прежде всего, поэзия, занимает особое место в культуре и обществе и представляет собой единство искусства и интеллектуальной деятельности. Новое качество поэзии требует нового подхода, поскольку на рубеже XIX и XX веков накануне величайших исторических потрясений роль поэзии как фактора, влияющего на формирование сознания и картины мира человека, значительно увеличилась.

Целью монографии является анализ основных понятий метафизического характера, имевших первостепенное значение для Цветаевой. На их особую роль указывает тот факт, что они часто становились предметом размышлений как в поэзии, так и в прозе. Их можно назвать постоянными элементами бытия поэта, среди них оказываются такие общие и естественные универсалии как хаос и космос, движение и неподвижность, жизнь и смерть, свет и тьма, огонь и вода и т. д. Они могут быть отнесены к числу метафизических мотивов искусства, а также определены как «вечные мотивы», многие из них имеют архетипические черты, то есть заимствованы из древнего ритуально-мифологического прошлого. Анализ повторяющихся в творчестве поэта мотивов позволяет не только приблизить спектр метафорических референций, но и прийти до пласта фундаментальных метафизических понятий, составляющих основу картины мира поэта. В монографии учтены, насколько это было возможно, все опубликованные произведения Цветаевой, а также личная переписка и записи в записных книжках, что

позволило комплексно и синтетически описать важнейшие мировоззренческие векторы Цветаевой.

Монография состоит из трех глав, сопровождается введением, заключением, библиографией и тематическим указателем.

В первой главе представлен процесс формирования метафизического подхода в русской литературе и культуре на рубеже XIX и XX вв. В этот период литературный процесс в России шёл в тесной связи с религиозной философией. В нём отражались глубокие размышления о мире, месте в нём человека, стремления сформулировать фундаментальные смыслы различных аспектов человеческого бытия. Взаимодействие русской литературы и философии имело место уже в XIX веке, однако в период Серебряного века источником вдохновения для русских писателей и поэтов стала не только собственная классика, но и религиозная метафизика, которая рассматривалась как область, имеющая предпочтение перед другими философскими методами и системами. Метафизическое познание понималось не только как построение всеобщей, и в то же время субъективной философии Бытия, но и как обретение новой жизни и нового мира. Это должно было выражаться в преобразовании реальности в результате синтеза души, разума и тела. Цельное знание стало ассоциироваться с литературой и искусством, метафизическое было отнесено к области эстетического восприятия. В отличие от философии, литература могла обсуждать вечные темы через образы, в которых происходило открытие Абсолюта.

Прозаики и поэты стремились к созданию художественных и эстетических моделей вечных ценностей и идеалов. Поэзия рассматривалась как средство передачи сложного и содержания, высоких чувств, теософических откровений или метафизических просветлений сознания. Размышления Цветаевой, содержащиеся в ее произведениях представляют собой попытки сформулировать новые аксиологические основы, в которых земное находится в тесной связи с космосом, со сферой трансцендентного. Поэзия Цветаевой стала выражением интуитивных откровений, а их интерпретация и рефлексия находили своё выражение в её прозаических произведениях. Таким образом, вслед за Дмитрием Святополком-Мирским можно утверждать, что в творчестве Цветаевой запечатлено явное и весьма значительное метафизическое начало.

Во второй главе, состоящей из двух частей, представлен творческий портрет Цветаевой. Первая часть посвящена автобиографическим включениям в её поэзии, которые представлены здесь в функции важнейшей части художественного механизма этой поэзии. По мнению Збигнева Мацеевского, творчество поэта являет собой некоторую целостность, связанную своеобразным автобиографическим нарративом. Категория автобиографизма, в свою очередь, вписывается в общеевропейскую тенденцию развития литературы XX века. Лирический поэт всегда говорит только от своего имени и только о себе. Однако художественная рефлексия заключается в способности трансформировать субъективное в общее, из чего возникает сообщение, созидающее новую картину мира. Мировоззрение Цветаевой формировалось в период, когда в России значительно возросло внимание к женскому творчеству. В отличие от мужчин, женщинам была предоставлена большая свобода в выборе стиля, темы, создания собственного пути. Кроме

того, это было обусловлено надеждой, что женщины предложат универсальные решения человеческих проблем. Цветаева, тонко чувствующая современность, создала свою метафизическую систему, предложила свой женский ответ на общечеловеческие вопросы. В ее случае тесная связь между жизнью и творчеством стала основой воззрения, обращённого к сохранению своей идентичности в различных, в том числе витальных ситуациях. Цветаева была одним из предшественников модернистского автобиографического письма, она видела в своих произведениях возможность рассказать о жизни и современности через призму своего «я» и в настоящем времени. Она не придерживалась никаких учений, не была сторонницей каких-либо верований, не принадлежала ни к каким литературным группам и течениям. Цветаева была субъектом и объектом творчества. Она писала от своего имени и апеллировала к правде в жизни и в искусстве. Случай Цветаевой уникален еще и тем, что её исследование собственной идентичности сопровождалось чрезвычайно острым восприятием мира, менявшегося вокруг нее, восприятием её времени и современности, впадавшей в хаос и разрушавшей попытки рационального объяснения всех этих катастроф в границах сложившегося веками человеческого понимания. Подобный исторический фон обусловил в этих её опытах драматической идентичности многие особенности вплоть до разрыва вообще с какой-либо идентификацией («деидентификация»). Этот совершенно новый психологический и экзистенциальный поэтический опыт неожиданно открыл перед ней невиданные горизонты мышления и возможность находить на этой *terra incognita* новые уникальные смыслы. Попытка Цветаева самоидентифицироваться очень специфична. Телесность становится причиной развоплощения, она «переводила тело в душу». Она отрицала свои половые признаки, не сравнивала себя ни с чем, отказываясь от любых форм общности – родины, национальности, общности.

Третья глава, составляющая основную часть данной монографии, состоит из пяти частей. Эта глава посвящена анализу повторяющихся метафизических мотивов, присутствующих в творчестве поэта. Анализ мотивов русской литературы является предметом многолетних исследований, проводимых во всем мире. В первом разделе предлагаются определения самого понятия мотива и представлены различные методологические подходы в изучении мотивов с особым акцентом на изучение мотивов в русской литературе – от возникновения самой идеи мотива в трудах Александра Веселовского до современных исследований, которые ведутся целой школой мотивистики в Новосибирске. Исследователей часто объединяет идея анализа мотива в макротексте, понимаемом как индивидуальная или коллективная (национальная) картина мира.

Мотив – это семантически насыщенная, особым образом акцентированная, участвующая в создании темы и идеи произведения повторяющаяся единица художественного текста. В лирике мотив отождествляется со словом (тогда речь идет о словесных мотивах). Мотив является результатом лирического события, которое отличается от повествовательного, в первую очередь, тем, что сопровождается внутренним переживанием читателя. Постоянное обращение к отдельным мотивам характеризует стиль автора и подчеркивает герметичность его видения мира. Таким образом, прослеживание эволюции отдельных мотивов

в конкретном творчестве – это попытка понять основные свойства индивидуальной картины мира поэта, а также основные категории его мировоззрения. В третьей главе проводится анализ постоянных метафизических мотивов, присущих творчеству Цветаевой. Они относятся к пространству и времени, жизни и смерти, свету и тьме, тишине и звуку, Богу. Эти мотивы объединены в группы, соответствующие четырем подразделам: 3.2. Мотивы, относящиеся ко времени и пространству, 3.3. Мотивы, касающиеся души и тела, 3.4. Мотивы жизни и смерти, 3.5. Единство противоречий. Эволюция мотивов в творчестве поэта характеризуется определенными закономерностями. На раннем этапе творчества мотивы трактовались буквально, затем они включали другие мотивы, подвергались метафоризации и символизации. Для этой монографии отобраны по преимуществу метафизические мотивы, касающиеся границ познания и трансцендентного. Их широкое применение как в поэзии, так и в прозе Цветаевой – одно из свидетельств фундаментальных сдвигов и изменений в русской литературе на рубеже XIX и XX веков.

Автор надеется, что ее исследование в будущем будет расширено изучением других мотивов, которые по причинам ограниченного объема монографии были опущены или не могли быть представлены исчерпывающим образом.

Елена Янчук

Summary

Constant Metaphysical Themes in Marina Tsvetaeva's Poetry

Various synthetic culture-forming trends at the turn of the 19th and 20th centuries in Russia had a significant influence on bringing literature and philosophy together. In the context of these complex culture-forming movements, which resulted from social and political changes in Russia, Marina Tsvetaeva's (1892-1941) voice stands out, as her works contributed to a remarkable transformation of Russian lyricism and influenced it profoundly. This monograph is devoted to the literary legacy of the eminent Russian poet of the Silver Age.

A philosopher Vladimir Solovyov pointed out at the metaphysical tone of Russian poets of the time, acknowledging that "poetry concerns the main and constant part of the phenomena, cutting itself off from everything related to the process, to history". Literature and above all poetry has a special place in culture and society and is the unity of art and mental activity. New quality of poetry requires a new approach, as poetry at the turn of the 19th and 20th centuries became a factor which influences the formation of awareness and the human image of the world. This monograph attempts to analyse basic metaphysical notions, which were of immense value to Tsvetaeva as they are often the object of reflection in her poetry and prose. They can be called constant elements of the poet's existence; there are natural phenomena like chaos and cosmos, movement and stillness, life and death, light and darkness, fire and water, etc. They can be included in metaphysical motifs in art, or be so-called constant themes, many of which have archetypal qualities from distant ritual and mythological past. The analysis of motifs recurring in Tsvetaeva's poetry allows not only approaching the whole spectrum of metaphorical references, but also access fundamental metaphysical notions which constitute her image of the world. The monograph considers Tsvetaeva's all literary works, including everything that was published as well as her private correspondence and notes, which enabled the author to describe Tsvetaeva's beliefs in a complex and synthetic way.

The monograph consists of three chapters; it also includes an introduction, a conclusion, bibliography and a thematic index.

Chapter one presents the process of metaphysical approach in Russian literature and culture at the turn of the 19th and 20th centuries. Literary changes in Russia at that time were closely linked to religious philosophy and became a deep reflection on the world, the place of human in it, his desire to learn the mystery of another aspect of human life. Russian literature liaised with philosophy in the 19th century. In

Modernism, it was inspired by its own classical literature and religious metaphysics, which was seen as superior to other methods and philosophical systems. Metaphysical cognition was perceived not as a natural process of gaining knowledge, but as gaining a new life, a new world. Metaphysics was at the core of beliefs of many poets and writers at the turn of the century. It was to be expressed through changing the reality, assisting in the synthesis of the soul, mind and body. Integral experiencing was linked to literature and art, the metaphysical sphere was to be perceived through feelings. Literature, contrary to philosophy, could discuss eternal matters through images, allowing the Absolute to be reveal itself by them.

A writer or a poet would become a creator of artistic and aesthetic paradigms of eternal values and ideals. Poetry was seen as an instrument for conveying complex content, deep feelings or metaphysical revelation. The reflections in Tsvetaeva's works are an attempt to formulate new axiological bases, in which earthly things are closely linked to the cosmos and the transcendental spheres. Her poems were the expression of intuitive revelations, whereas the prose presented their interpretation. Following Dmitrij Swiatopełk-Mirski, one can conclude that Tsvetaeva's works are of metaphysical character.

Chapter two, divided into two parts, presents Tsvetaeva's creative silhouette. The first part is devoted to autobiographical elements in her works and aims to show the most important mechanism, which was her strategy and attitude. According to Zbigniew Maciejewski, her works form a unified whole, connected by autobiographical narrative. The autobiographical category is part of European tendency of literature development in the 20th century. A lyric poet is an egocentric, who speaks only on his own behalf and only about himself. Nevertheless, the ability to express oneself in art lies in transforming a subjective statement into an objective one, which makes it a message forming a new image of the world. Tsvetaeva's views were formed when women were becoming writers in Russia. Contrary to men, they were allowed more freedom when choosing their style, subjects and their own path. Many hoped that women would also propose a universal solution to all human problems. Tsvetaeva, who perceived modernity in a subtle way, created her own metaphysical system, a feminine answer to human questions. A closed relation between her life and works resulted in the ideology based on protecting her identity in different situations. The poet was one of the forerunners of modernist autobiographical writing; she saw it as an opportunity to talk about her own life and times, as a manifestation of her own "I" in the present time. She did not preach any doctrines, did not follow any beliefs, did not belong to any literary groups. She was her own model, she wrote on her own behalf, she declared that she told the truth about life. Her case is exceptional because crating her own identity was accompanied by a very strong perception of the surrounding world (time, present day), whose chaos notoriously corrected various attempts to submit rationally to reality. Breaking from any form of identity ("de-identification") guaranteed the originality of thought, the ability to create meanings characteristic of her. Tsvetaeva's attempt at self-identification is quite particular. Carnality is the reason for de-carnality - "moving the body to the soul". The poet negated her sexual characteristics, unwillingly comparing herself to anything; she waived any commonality: homeland, nationality, society.

The third chapter, which is the main part of this monograph, consists of five parts. The chapter analyses recurring metaphysical themes in Tsvetaeva's works. The analysis of motifs in Russian literature has been the object of worldwide research for many years. In the first subchapter the author proposed definitions of the theme and presented various methodological approaches to researching themes, including those in Russian literature, starting from the idea of the theme in Alexander Wiesiełowski's works and discussing contemporary analyses conducted by Nowosybirsk school. The researches are united by the concept of analysing the theme on so-called microtext, which is seen as individual or collective image of the world. The theme is imbued semantically, it participates in creating the subject and the idea of the work. It is an emphasized, isolated, repetitive element. In lyrics it is identified with a word (word motifs). It is the result of a lyric event, which differs from a narrative by internal reliving, at the same time aimed at the reader. Returning to particular themes is characteristic of the author's style and emphasizes the hermeticity of his world vision. Following the evolution of selected themes in certain works is an attempt at understanding the main characteristics of the author's image of the world as well as the main categories of his view.

In the third chapter, the constant metaphysical themes characteristic of Tsvetaeva's poetry are analysed; they refer to space and time, life and death, light and darkness, silence and sound and God. Four subchapters respond to these four groups: 3.2. Space and time themes; 3.3 Soul and body themes; 3.4. Life and death themes; 3.5. The unity of contradictions. The evolution of themes in Tsvetaeva's works is characterized by certain patterns. In her early works the themes were taken literally, then they interacted with other themes, became metaphors and symbols. The themes selected for the purpose of this monograph are in their essence metaphysical as they relate to things that go beyond human cognition. Their extensive use in Tsvetaeva's poetry and prose testifies considerable changes in Russian literature at the turn of the 19th and 20th centuries.

The author hopes that in the future her research will include other themes, which due to the volume framework of the book were omitted or could not be presented comprehensively.

Translated by Bożena Lesiuk